

De ooievaar

Paspoort:

Naam:	ooievaar (<i>Ciconia ciconia</i>)
Ik ben een:	waadvogel
Aantal eieren:	3-5
Volwassen met:	1-2 jaar
Maximale leeftijd:	40 jaar
Gewicht:	2300-4400 g
Spanwijdte:	180-218 cm
Lengte:	95-110 cm
Woonplaats:	open veenweides, uiterwaarden
Voedsel:	insecten, muizen, mollen, regenwormen, aas
Vijanden:	grote roofvogels (niet in Nederland)

Snelmenu:

- Hoe herken je mij?
- Hoe leef ik?
- Waar woon ik?
- Wie is mijn familie?
- Bedreigingen
- Hoe kun je mij helpen?
- Zelf ooievaars zien
- Wist je dat ...
- Meer weten?

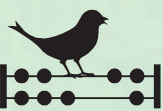

Hoe herken je mij?

De ooievaar is een vogel die je haast niet kunt missen: groot, zwart-wit met een rode snavel en rode poten. Jonge ooievaars hebben een vaalrode snavel en bruine in plaats van zwarte slagpennen. Meestal zie je ooievaars rondlopen in het weiland, het liefst als er net gemaaid is. Ooievaars vliegen met een gestrekte hals, terwijl reigers hun hals intrekken. Ze hebben brede vleugels waarmee ze eindeloos kunnen zweven.

Hoe leef ik?

Trekvogel én standvogel
De ooievaar is een uitstekende vlieger met brede, lange vleugels waarmee hij goed gebruik kan maken van thermiek (opstijgende warme lucht). Op die manier legt de ooievaar moeiteloos vele kilometers af. Dat komt goed van pas tijdens de lange trektocht tussen het broedgebied in Europa en het overwinteringsgebied in Afrika. Nederlandse ooievaars vliegen vanaf augustus naar Afrika, meestal via Spanje en Gibraltar. Andere (vooral Oost-Europese) ooievaars vliegen via de Bosporus.

Vanaf half februari keren ze weer terug naar hun broedgebied. Ooievaars zijn dus trekvogels. Maar niet alle ooievaars vliegen na de zomer naar het Zuiden. Van de Nederlandse ooievaars overwintert een deel in eigen land. Een vogel die 's zomers en 's winters in hetzelfde gebied blijft, heet een standvogel. Ooievaars zijn dus zowel trekvogels als standvogels. Trouwens, de ooievaars die niet wegtrekken, zijn meestal dieren uit het herintroductieprogramma. Daarover later meer.

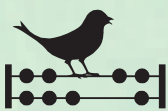
Broeden op een paal

Ooievaars broeden vaak in de buurt van mensen; meestal op daken, op telefoonpalen, op schoorstenen, in kerktorens, in hoogspanningsmasten of op een door de mens gemaakt nest - een paal met een houten platform. Van nature broedt een ooievaar echter in zelfgemaakte nesten in bomen. Ze hebben één legsel per jaar. Het paren gebeurt na de uitgebreide balts waarbij de ooievaars hun kop in de nek gooien en kleppen door de snavelhelften op elkaar te slaan. Snavelkleppen doen ooievaars ook ter begroeting, als de dieren elkaar bijvoorbeeld aflossen op het nest. Ze starten in april met broeden en leggen dan drie tot vijf eieren. Na ongeveer vijf weken komen de eieren uit. De jongen zitten zo'n acht weken op het nest. Als ze zijn uitgevlogen, worden ze nog één tot drie weken gevoerd door de ouders.

Scherpe snavel

Ooievaars zoeken hun voedsel het liefst in weilanden en veenweidegebieden en in uiterwaarden waar het water hoog staat. Weilanden waar net gemaaid is, zijn een paradijs voor ooievaars. Daar is meestal veel voedsel te vinden, zoals muizen die door de grasmaaier zijn verrast en insecten die hun schuilplaats net zijn kwijtgeraakt. Er ontsnapt weinig aan de goede ogen van de ooievaar. De scherpe snavel pikt alles tussen de grassprietten vandaan. Zelfs mollen zijn kansloos. Ooievaars eten veel verschillende dieren: vissen, kikkers, muizen, mollen, insecten, hagedissen, regenwormen, jonge vogels, aas en afval.

Waar woon ik?

Nederland

In Nederland kun je ooievaars overal tegenkomen omdat ze zulke goede vliegers zijn. Maar bij de grote rivieren en op plekken met drassige weilanden heb je de grootste kans. Soms lopen er tientallen ooievaars achter de maaimachine aan, in de hoop op een makkelijk maaltje.

Aantallen

In Nederland is er een organisatie die vogels telt: Sovon Vogelonderzoek Nederland. Samen met meer dan 1000 vrijwilligers houden de tellers van Sovon bij hoeveel vogels er van elke soort zijn. Dus ook van de ooievaar. Dat doen ze door bijvoorbeeld de bewoonde nesten te tellen. Als je weet hoeveel ooievaars er in Nederland broeden, dan weet je in ieder geval hoeveel ooievaars er echt in Nederland wonen. Op dit moment zijn er volgens de vogeltellers ongeveer 850-950 broedparen en dus ongeveer 2000 ooievaars in Nederland. Dat zullen er vast wel iets meer zijn, omdat niet elke ooievaar in Nederland aan het broeden is. Daar zitten ook de nodige vrijgezellen tussen. Op de [website van Sovon](#) vind je meer informatie over het voorkomen van ooievaars in Nederland.

Buitenland

Ooievaars leven in grote delen van Noord-, Midden- en Zuid-Europa; van Estland in het noorden tot in het zuidelijkste puntje van Spanje. Ook in Turkije, Iran, Kazachstan en Oezbekistan komen ooievaars voor. Opvallend is dat ze niet in Groot-Brittannië broeden. In Scandinavië broeden ooievaars alleen in het zuidelijkste puntje van Zweden. In totaal leven er ongeveer 700.000 ooievaars op de wereld.

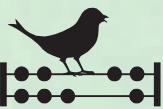

© Sovon Vogelonderzoek Nederland

Legenda

- standvogel
- broedvogel
- overwinterend
- doortrekkend
- setsoen onduidelijk
- geïntroduceerd
- invoerd
- mogelijk aanwezig
- mogelijk uitbestorven
- uitbestorven
- herkomst onduidelijk

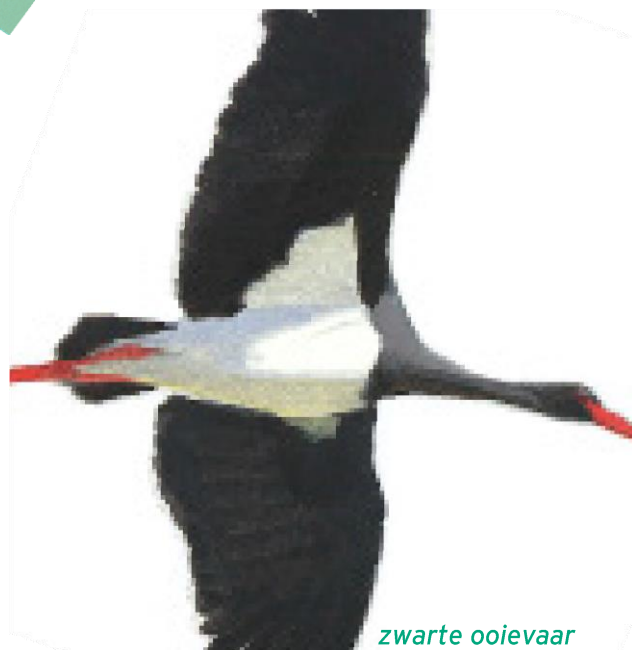
Wie is mijn familie?

Wie is wie?

Op de hele wereld zijn er wel 10.000 soorten vogels. Om al die verschillende soorten uit elkaar te kunnen houden, hebben wetenschappers ze ingedeeld in groepen. Daarbij kijken ze welke vogels meer of minder op elkaar lijken. Ze kijken niet alleen naar de kleur van de veren, maar bijvoorbeeld ook naar het skelet, de bouw van de snavel en naar het DNA: de erfelijke 'code' die in al hun cellen zit.

Lange benen

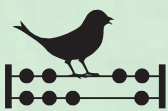
Vogels zitten bij elkaar in het groepje als ze iets hetzelfde hebben. Zo hebben alle waadvogels, en dus ook de ooievaar, lange poten, om, de naam zegt het al, mee te waden. Er zijn echter een heleboel soorten waadvogels. Om ze allemaal uit elkaar te kunnen houden, zitten de ooievaars in een apart groepje, samen met zes andere ooievaarachtigen. Daarvan is de zwarte ooievaar de enige andere soort die ook af en toe in Nederland te zien is. Hij is wel zeldzaam en broedt hier (nog) niet. De zwarte ooievaar lijkt erg op zijn familielid, maar is bijna helemaal zwart. Heel af en toe wordt de zwarte ooievaar op zijn trektocht naar Nederland geblazen. Dus als je hem ziet, heb je geluk. Fraai is ie zeker, kijk maar.

zwarte ooievaar

jonge zwarte ooievaar

Bedreigingen

Te netjes

Ooievaars hebben weinig natuurlijke vijanden. Jonge ooievaars op het nest lopen wel gevaar om van het nest geplukt te worden door roofvogels. Als er een roofvogel in de buurt komt, hebben de jongen een trucje: ze drukken zich plat op het nest en houden zich dood. Veel roofvogels houden van vers vlees en laten zulke 'dode' vogels met rust. Grote roofvogels willen nog wel eens een volwassen ooievaar grijpen, maar verder laten de meeste roofdieren hen de ooievaars met rust. Waarschijnlijk is alleen de mens een serieuze bedreiging voor de ooievaar.

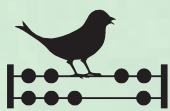
In Nederland scheelde het niet veel of de ooievaar was er uitgestorven, en dat kwam door de mens. Ooit broedden er in Nederland honderden ooievaars. In sommige steden en dorpen had bijna elk huis zijn eigen ooievaarsnest op het dak, maar al in 1900 merkten mensen dat de ooievaars snel achteruitgingen. De steden en dorpen werden schoner (ooievaars zijn ook afvaleters) en de landbouw werd moderner.

Weilanden werden droger gemaakt, waardoor boeren grotere machines konden gebruiken. Sloten en beken werden rechte kanalen, bosjes en heggen verdwenen en voor de ooievaars waren al die kale, strakgetrokken weilanden veel te netjes. Daar waren minder muizen en insecten te vinden. Minder kikkers en padden. In Nederland en in de overwinteringsgebieden in Afrika werd bovendien steeds meer gif gebruikt om insectenplagen te bestrijden. Dat gif kregen ooievaars uiteindelijk ook in hun lichaam.

Rond 1980 waren er minder dan 20 paartjes over. Gelukkig was intussen in Nederland door Vogelbescherming en vrijwilligers het eerste fokstation voor ooievaars geopend. Daar werden ooievaars gehouden om zich voort te planten. Later volgden er meer van deze stations. Intussen is het aantal broedparen gestegen tot 900 en lijkt de ooievaar voor Nederland gered. Nog steeds kun je rond de stations heel veel ooievaars vinden. Bij 'Kijktips' staat beschreven waar je het beste kunt gaan kijken om ooievaars te zien.

Intussen houdt een speciale club de ooievaars nauwlettend in de gaten. Zij controleren of het nog steeds goed gaat met de ooievaars. Deze club heet STORK ('stork' is Engels voor ooievaar). Ze tellen de nesten en hun bewoners en geven de jonge ooievaars een ring (voor onderzoek).

Hoe kun je mij helpen?

Als je in een omgeving woont waar regelmatig ooievaars te zien zijn, dan is het misschien een idee om voor de ooievaars een nestplatform te maken, waar ze op kunnen broeden. Wie weet ken je wel iemand die daar ruimte voor heeft op het land of handig is en zo'n platform kan maken. Kijk op de [website van STORK voor advies](#). Je kunt ook meehelpen met ooievaars tellen. Hoe dat werkt, lees je ook op de [website van STORK](#).

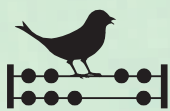
Zelf ooievaars zien

Ooievaars kun je het gemakkelijkst zien in de buurt van de oude ooievaarsstations. Dit zijn de fokcentra waar ooit ooievaars werden gekweekt om te voorkomen dat ze in Nederland zouden uitsterven. Sommige van deze stations kun je nog bezoeken, onder andere het ooievaarsdorp Het Liesvelt in Groot-Ammers (Zuid-Holland). Je kunt op internet kijken of er een station bij jou in de buurt is waar je langs kunt gaan.

Wist je dat ...

- ... ooievaars al het eten dat ze niet kunnen verteren uitbraken? Net als uilen doen ze dat in de vorm van een braakbal. Handig voor biologen, want aan zo'n bal kun je vaak goed zien wat ze hebben gegeten: insectenschilden, botjes van kleine zoogdieren, haren en veren.
- ... ooievaars soms meer dan 12.000 kilometer vliegen naar hun overwinteringsgebied in Afrika?
- ... ooievaars als het heel warm weer is soms over hun eigen poten poepen om af te koelen? De poep is wit en weerkaatst het zonlicht. Bovendien helpt het opdrogen van de poep om de vogel af te koelen.
- ... ooievaars vaak op één poot staan om met kouder weer minder warmte kwijt te raken? Via hun lange poten gaat lichaamswarmte verloren. Om dat te voorkomen, steken ze één poot in hun veren.
- ... mensen vroeger geloofden dat de ooievaar een geluksbrenger was? Had je een nestelende ooievaar op het dak van je huis? Dan bracht dat geluk.
- ... een ooievaarsnest soms 2,5 meter hoog kan worden en tot 2000 kilo kan wegen? Sommige nesten zijn al meer dan 100 jaar in gebruik en elk jaar worden er nieuwe takjes aan toegevoegd.
- ... ooievaarouders ook water aan hun jongen voeren? De jongen steken hun bek in de keel van de ouder en krijgen zo opgebraakt voedsel of water.

Tips voor onderzoek

Wat is er nu leuker dan een echt stukje eigen onderzoek in je werkstuk of spreekbeurt?! Als je zelf onderzoek doet, kun je nieuwe dingen te weten komen. Soms zelfs dingen die nog niemand wist! Het is alleen lastig om een goede vraag te verzinnen. Daarom hier wat tips:

Houd het simpel:

- Als bij jou in de buurt een ooievaar broedt, dan heb je geluk. Ooievaars kun je het makkelijkst bekijken bij en op hun nest. Zo zie je wat de jongen te eten krijgen en wat ze allemaal doen. Maak een lijst van verschillend gedrag dat je ziet: snavel kleppen, vleugel flapperen, eten, enz. Beschrijf zo goed mogelijk wat je ziet gebeuren. Houd ook bij hoe vaak je bepaald gedrag ziet. Zijn er verschillen tussen de jongen? Als je het nest een paar dagen achter elkaar bezoekt, zie je misschien ook gedrag veranderen. Je kunt later opzoeken wat het gedrag betekent, bijvoorbeeld het kleppen met de snavel. Misschien zie je wel iets dat niemand ooit eerder heeft gezien!
- Als er geen nest bij jou in de buurt is, kun je tijdens het broedseizoen (april-juli) op de [website van Beleef de Lente](#) live via de webcam een nest ooievaars volgen. Je kijkt dan echt in het nest. Dat levert een schat aan informatie op. Je kunt precies zien hoeveel eieren ze hebben gelegd, hoe de jongen uitkomen, wat ze te eten krijgen en nog veel meer.

Tips voor je spreekbeurt

Het is altijd goed om niet alleen te vertellen over de ooievaar, maar laat ook om dingen te laten zien en horen. **Hier** vind je een filmpje en geluiden van de ooievaar.

Is er een bezoekerscentrum in de buurt? Informeer eens of je voorwerpen of een leskist kunt lenen voor je spreekbeurt.

Meer weten?

• Ooievaar bij Beleef de Lente

Op deze website kun je in het voorjaar live een ooievaarsnest volgen. Na het broedseizoen zijn er leuke filmpjes te vinden van het afgelopen broedseizoen. Zeker even gaan kijken!

• Ooievaar in online vogelgids Vogelbescherming

In deze online gids staan, behalve plaatjes en informatie, ook geluiden en filmpjes van de ooievaar.

• STORK

Deze website gaat helemaal over ooievaars. Je vindt er ook informatie over het tellen van ooievaars.

• Ooievaar op Sovon Vogelonderzoek Nederland

Op deze website vind je alle informatie over aantallen en de verspreiding van ooievaars in Nederland.

